

growth to EU countries. This will provide new opportunities and benefits for the national economy after Ukraine and the FTA will increase the competitiveness of domestic producers.

The results of this paper are an important foundation to solve the increasing export potential products of several branches of the national economy in the European Union.

Keywords: export potential of Ukraine's economy; species commodity structure; sector of the national economy; the countries of the Customs Union; the European Union; the cost of commodity products; FTA.

REFERENCES

1. The EU and the Customs Union: opportunities and risks for Ukrainian exports, available at: <http://www.bakertilly.ua/news/id424> (ukr).
2. Vlasiuk O. S. (2009), Trends in foreign trade in Ukraine in the first half of 2009: problems and ways of their solution, *Globalization and regionalization of national economies, the integration processes within the framework of the BSEC and interregional cooperation*, DonNU, Odessa-Donetsk, pp. 4-8 (ukr).
3. Haidutskyi P. I. (2013), Ukraine and the EU integration challenges, available at : http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-_.html (ukr).
4. Ivashkiv I. M. (2015), Export of domestic agricultural production and choice dilemma: integration in the EU and the Customs Union, *Innovatsiina ekonomika*, No. 2, pp. 196-201 (ukr).
5. Ivashkiv I. M. (2015), Comparative Trends in gross production and export of agricultural products in Ukraine and in Europe, *Stalyi rozvytok ekonomiky*, No. 2, pp. 45-50 (ukr).
6. Shepotylo O. (2010), A Gravity Model of Net Benefits of EU Membership: The Case of Ukraine, *Journal of Economic Integration*, No. 25(4), pp. 676-702 (engl).
7. Shepotylo O., Tarr D. (2012), Impact of WTO accession and the customs union on the bound and applied tariff rates of the Russian federation, *World Bank Policy Research Working Paper*, p. 616 (engl).

© *Івашків Ірина*

Надійшла до редакції 29.06.2015

УДК 339.56

ІВАЩУК ІРИНА,

доктор економічних наук, професор

кафедри міжнародних фінансів та глобальної економіки ім. С. І. Юрія

Тернопільського національного економічного університету

ВІРКОВСЬКА АНАСТАСІЯ,

аспірантка кафедри міжнародних фінансів та глобальної економіки ім. С. І. Юрія

Тернопільського національного економічного університету

ІДЕНТИФІКАЦІЯ АСИМЕТРІЙ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ КРАЇН ЄВРОПИ

У статті визначено основні асиметрії зовнішньоторговельних інтересів країн Європи. Запропоновано алгоритм формування та оцінки зовнішньоторговельних інтересів країни. Здійснено оцінку асиметрій зовнішньоторговельних інтересів країн Європи. Проведено аналіз впливу зовнішньої торгівлі на економічне зростання, залучення іноземних інвестицій та людський розвиток країн Європи.

Ключові слова: асиметрії; глобалізація; економічне зростання; іноземні інвестиції; людський розвиток; зовнішня торгівля; зовнішньоторговельні інтереси; світова економіка.

Постановка проблеми. Глобалізація впродовж останніх десятиліть вносить значні зміни у формат міжкраїнного співробітництва та розвиток світового господарства, що проявляється в зростанні глобальних дисбалансів та поглибленні асиметричного розвитку економік країн світу. Оскільки зовнішня торгівля є найбільш динамічною формою міжнародних економічних відносин, вона виступає індикатором, який чи не одним із перших реагує на зміни у світовій економіці. До того ж

позиції країни в глобальному просторі визначаються її потребами, можливостями, а відповідно й інтересом, який вона реалізує у сфері зовнішньої торгівлі. Для цього країни використовують усі не заборонені міжнародними угодами інструменти захисту національних інтересів, у тому числі й через механізми формування інтеграційних об'єднань. Серед країн світу особливою зовнішньоторговельною політикою вирізняються країни Європи, які сформували найкращий досвід здійснення зовніш-

ної торгівлі та реалізації своїх зовнішньоторговельних інтересів. Проте й серед них є країни-лідери та аутсайдери. Саме цей аспект й обумовив актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реалізації зовнішньоторговельних інтересів країн є предметом наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Вагомий внесок у розв'язання окресленої проблематики зробили вітчизняні вчені, серед них чільне місце посідають дослідження Д. Богині, В. Будкіна, І. Бураковського, Г. Волинського, А. Гальчинського, О. Дерев'янка, М. Дудченка, О. Живицького, О. Кириченка, В. Клочка, А. Кредісова, Ю. Макогона, С. Мочерного, В. Новицького, В. Онищенко, А. Поручника, К. Радченка, О. Рогача, А. Рум'янцева, Г. Сащенко, Ю. Сафюліна, В. Сіденка, А. Філіпенка, О. Шниркова, а також праці зарубіжних науковців, таких як Р. Абрамов, П. Адмірал, М. Дабровський, П. Кук, С. Лімер, П. Марер, Дж. Стігліц, Дж. Акерлоф, М. Спенс та інші.

Однак питання реалізації зовнішньоторговельних інтересів країн Європи та прояви асиметрії під впливом процесів глобалізації потребують поглибленого дослідження та оцінки, адже вітчизняні наукові дослідження проблематики асиметрій стосуються в основному регіонального розвитку [1; 2].

Метою статті є ідентифікація та оцінка асиметрії зовнішньоторговельних інтересів країн Європи, що об'єктивно поглибилися під впливом глобалізаційних процесів. Відсутність єдиної методики визначення інтересів,

у тому числі й у сфері зовнішньої торгівлі, актуалізує питання їх оцінки та виявлення асиметрій.

Виклад основного матеріалу. Країна як суб'єкт міжнародних економічних відносин має певну множинну інтересів, серед яких є домінуючі й похідні; їх пріоритетність визначає ступінь залучення країни в систему міжнародної торгівлі. Інтереси є основою поведінки країни в глобальному просторі та співробітництва з іншими країнами. Зовнішньоторговельні інтереси є важливою складовою національних та економічних інтересів країни, реалізуючи які, вона регулює експортно-імпортні потоки товарів і послуг, національне виробництво, внутрішній ринок та споживчий попит. Пропонуємо розглядати зовнішньоторговельні інтереси через реалізацію країною потреби щодо забезпечення абсолютних, відносних і конкурентних переваг, пов'язаних з участю в зовнішньоторговельних відносинах.

Алгоритм оцінки реалізації зовнішньоторговельних інтересів повинен включати як умотивовані потреби країни в здійсненні зовнішньої торгівлі з урахуванням зовнішньоторговельного потенціалу, інституційного забезпечення, так й аналіз ризикових факторів, які формуються під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища. Останні є важливими для країн з огляду на зростання рівня глобалізованості та розширення їхньої участі в міжнародних економічних відносинах. Основні блоки такого алгоритму наведено на рис. 1, що підтверджує: зовнішньоторговельні інтереси торкаються не лише сфери міжнародної торгівлі, але й інших структурних ланок національної та глобальної економік.

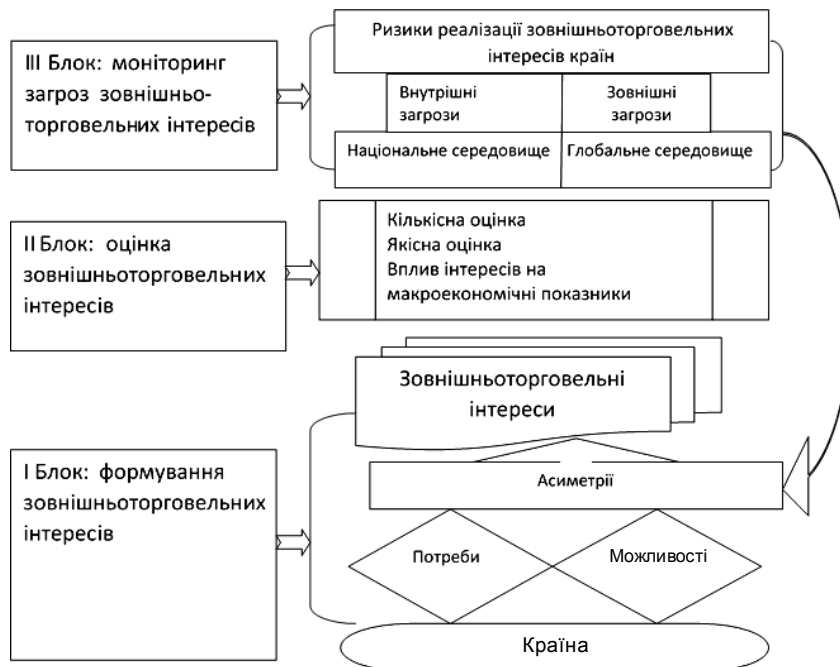

Рис. 1. Алгоритм формування та оцінки зовнішньоторговельних інтересів країн.

У сучасних умовах немає методики оцінки зовнішньоторговельних інтересів країн, що унеможливорює застосування єдиного підходу з таких причин: немає граничних індикаторів у сфері зовнішньої торгівлі, адже для кожної країни торгівля відіграє різну роль (регулюючу або фіскальну, стимулюючу або обмежувальну). Тому можна говорити хіба що про зовнішньоторговельну відкритість країни, проте вона відображає лише частину зовнішньої торгівлі у ВВП, але не вказує на структурні зміни; немає індикаторів ризику реалізації зовнішньоторговельних інтересів, які б давали оці-

нювати рівень захисту національних інтересів. Для оцінювання зовнішньоторговельної відкритості економік країни застосовують такі показники: експортну квоту, імпорتنу квоту, зовнішньоторговельну квоту, обсяг експорту на одну особу. Відкритими вважають економіки, у яких експортна квота перебуває поблизу значення 50 %; тоді країна має сприятливі умови для перемищення експортно-імпорتنних потоків. Безперечно, абсолютною відкритістю практично бути не може - з огляду на пріоритет національних інтересів; у разі зміни пріоритетів теоретична відкритість трансформується в

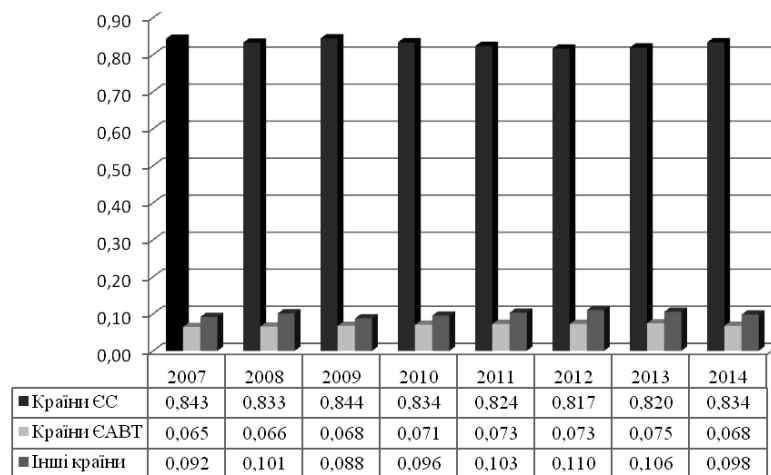
практичну, до того ж втрачаються національна ідентичність та суверенітет. Тому питання економічної відкритості дуже тісно переплітається з іншими сферами суспільного життя. У цьому контексті найбільш доступним для оцінювання вважається індексний підхід, відповідно до якого міжнародними організаціями та аналітичними групами розробляються й розраховуються індекси, які вказують, наприклад, на швидкість проходження вантажів через кордон, рівень глобалізованості, стан податкового навантаження на суб'єктів ЗЕД та митної логістики тощо. Разом із тим, неможливо спрогнозувати процес узгодження інтересів країн-суб'єктів міжнародної торгівлі, адже все частіше на практиці мають місце торгові суперечності та порушення правил міжнародної торгівлі, встановлених Світовою організацією торгівлі [3].

Виходячи з наведених міркувань, пропонуємо оцінку зовнішньоторговельних інтересів здійснювати за двома позиціями: кількісною та якісною. Для кількісної оцінки достатнім є аналіз обсягів зовнішньоторговельних потоків товарів і послуг за основними напрямками - експортом та імпортом. Вони дають можливість оцінити активність торгівлі, а відтак і важливість для країни зовнішньої торгівлі для реалізації національних інтересів. Якісна оцінка повинна проводитися за такими складовими: 1) галузева та географічна структура зовнішньої торгівлі товарами та послугами. Такий підхід

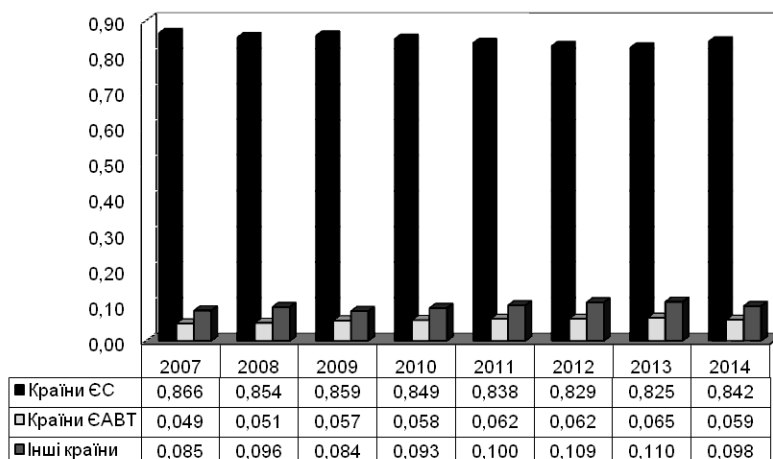
дасть змогу з'ясувати структуру зовнішньої торгівлі, чи відбувається торгівля сировинними товарами, чи готовою продукцією; визначити пріоритетних торговельних партнерів; 2) вплив зовнішньої торгівлі на інші національні інтереси - економічне зростання (ВВП на одну особу), інвестиційну активність та людський розвиток.

Для аналізу розподілу зовнішньоторговельних потоків товарів і послуг країн Європи на основі статистичних даних за 2007-2014 рр. сформовано такі групи: країни ЄС, країни ЄАВТ та інші країни Європи. Країни Європейського Союзу утворюють найбільшу групу країн Європи - їхня частка становила 64,29 % загальної кількості (66,67 % після офіційного вступу 1 липня 2013 р. Хорватії до ЄС). Динаміка частки обсягів імпорту/експорту ЄС у торгівлі країн Європи (рис. 2) указує на стабільне їх позиціонування, проте критичним був 2010 р. як наслідок світової економічної кризи. ЄС як інтеграційне угруповання диктує свої правила та умови ведення зовнішньої торгівлі на європейському просторі, що позбавляє інші країни права на рівні умови доступу до ринків та підтверджує просторову асиметрію. Разом із тим, часова асиметрія при розподілі товарних потоків між країнами Європи є незначною.

Щодо структури зовнішньої торгівлі країн ЄС, то немає суттєвої асиметрії за напрямками переміщення товарів і послуг (рис. 3). Найменший обсяг показників був характерним для кризового 2009 р., проте з 2010 р.

а) експорт товарів та послуг

б) імпорт товарів та послуг

Рис. 2. Просторова структура обсягів експорту/імпорту товарів та послуг країн Європи.

Примітка: складено авторами за даними UNCTAD [5].

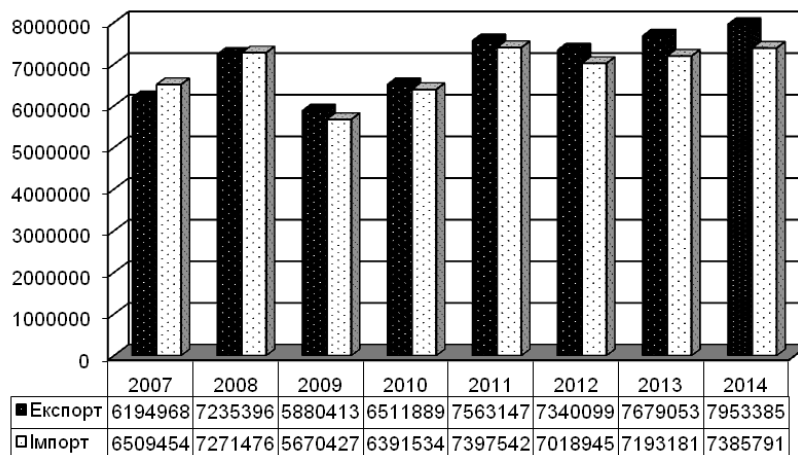

Рис. 3. Динаміка обсягів експорту/ імпорту товарів та послуг країн ЄС, млн дол. США.

Примітка: складено автором за даними UNCTAD [5].

відбулося повільне зростання, яке сповільнилося вже у 2012 р. Середній темп зростання показників становив 104,8 % у 2010 р. та 104,3 % у 2012 р.

Упродовж досліджуваного періоду сальдо зовнішньоторговельного балансу країн ЄС залишається прак-

тично без змін (рис. 4), починаючи з 2009 р., воно є позитивним, що свідчить про зменшення надходжень імпорту в країни, зростання попиту на товари та послуги країн ЄС на світовому ринку та створює передумови для економічного зростання.

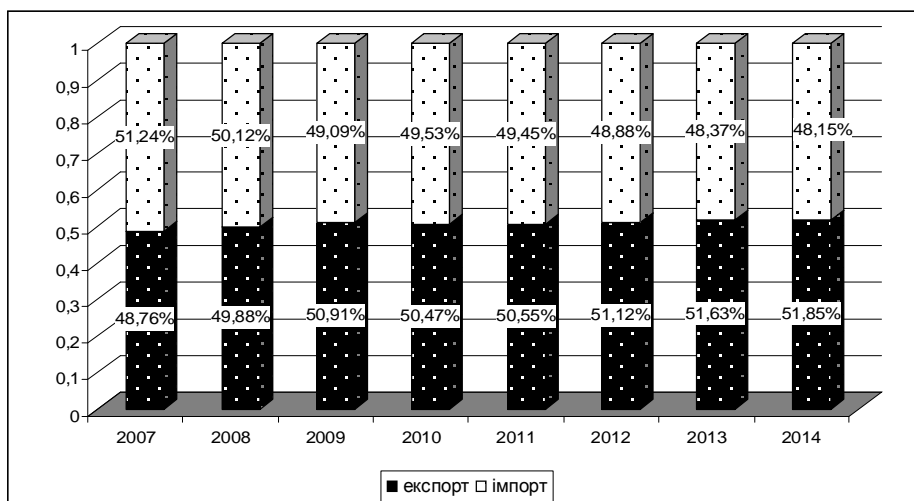

Рис. 4. Динаміка сальдо зовнішньоторговельного балансу країн ЄС.

Примітка: розраховано авторами за даними UNCTAD [5].

Оцінка структури зовнішньоторговельних потоків країн ЄС показує, що на три країни Євросоюзу - Німеччину, Великобританію та Францію - припадає майже половина обсягів зовнішньої торгівлі цього інтеграційного угруповання (рис. 5). Максимальною частка експорту цих країн в експорті ЄС була у 2007 р. (48 %).

Варіація частки становить $VAR = \frac{S}{x} \cdot 100\% = 3,65\%$, що

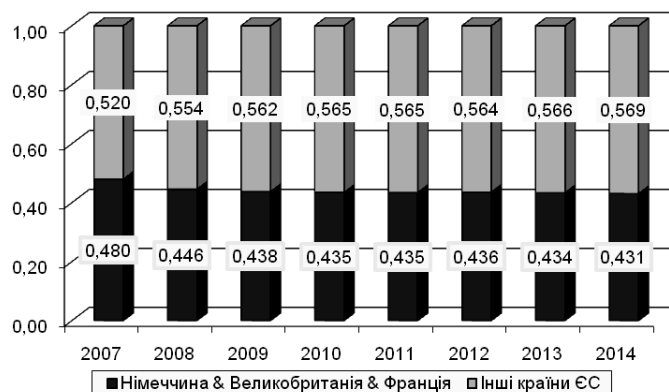
свідчить про незначне її коливання. Щодо структури імпортичних потоків ЄС, то максимальною частка імпорту цих трьох країн була у 2013 р. (44,5 %). Варіація частки становить $VAR = \frac{S}{x} \cdot 100\% = 1,11\%$, що є підтвердженням незначного коливання частки обсягів імпорту Німеччини, Великобританії та Франції в загальному обсязі імпорту країн ЄС.

Щодо зовнішньої торгівлі країн ЄАВТ (4 країни, частка яких у загальній кількості країн Європи становить 9,52 %), то вони демонструють незначну активність у цій сфері. Найменший обсяг показників зовнішньої

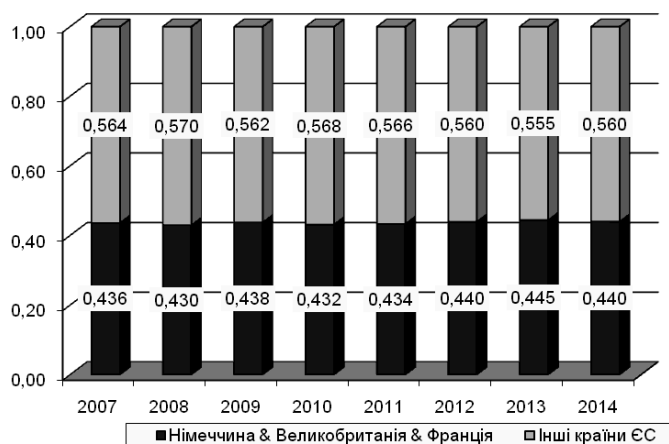
торгівлі спостерігався у 2009 р., проте з 2010 р. для цих країн характерним є їх зростання, яке зазнало незначного зменшення у 2014 р. (рис. 6). Середні темпи зростання становлять для експорту та імпорту відповідно 105,05 % та 104,49 %. Сальдо зовнішньої торгівлі від'ємне.

На 01.01.2015 р. до складу інших країн Європи належало 10 країн (до 2013 р. у всіх розрахунках до них було віднесено Хорватію). Частка інших країн Європи в загальній кількості країн становить 26,19 % (до 2013 р.) і 23,81 % на цей час. Найменший обсяг показників зовнішньої торгівлі спостерігався у 2009 р. як наслідок світової економічної кризи, що характерним є для всіх країн Європи. З 2010 р. відбулося зростання, яке несуттєво зменшилося у 2014 р. Середні темпи зростання показників становили за експортом 104,8 % та 104,7 % за імпортом. Лідером у зовнішній торгівлі серед інших країн Європи є Росія (рис. 7).

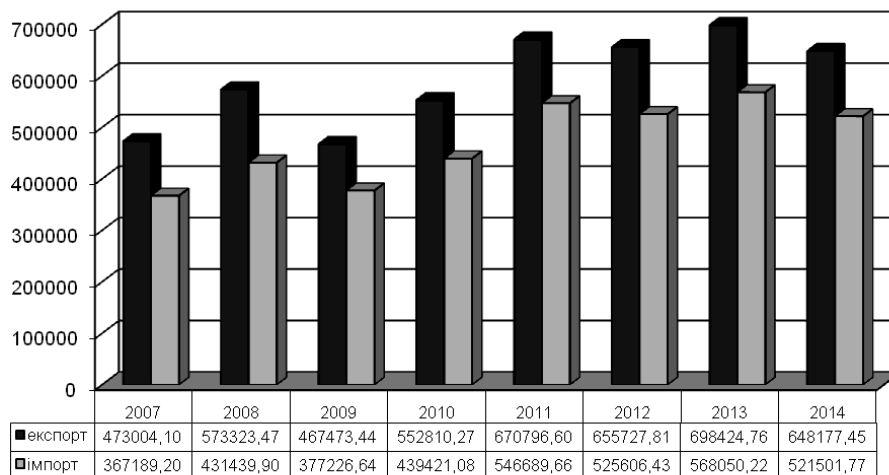
За галузевою структурою зовнішньої торгівлі також простежується асиметричність зовнішньоторговельних інтересів країн Європи (табл. 1). Така асиметрія струк-

а) експорт товарів та послуг

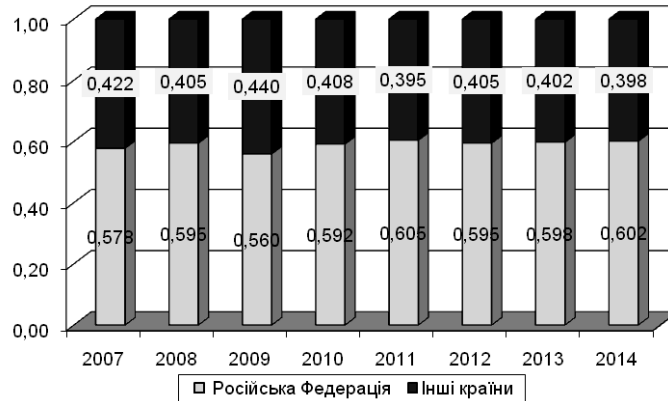

б) імпорт товарів та послуг

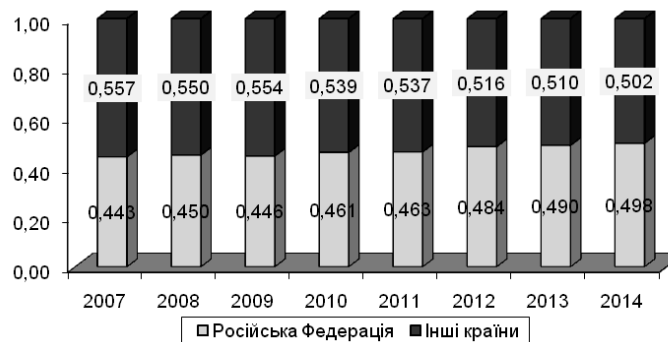
Рис. 5. Динаміка частки Німеччини, Великобританії, Франції в експорті/імпорті товарів та послуг ЄС.
Примітка: розраховано авторами за даними UNCTAD [5].Рис. 6. Динаміка обсягів експорту/імпорту товарів та послуг країн ЄАВТ, млн дол. США.
Примітка: розраховано авторами за даними UNCTAD [5].

тури зовнішньої торгівлі країн Європи свідчить про те, що чітко виділяються країни з експортноорієнтованою сировинною економікою. Сюди належать представники групи "інші країни Європи", для яких суттєвою в структурі експорту є продукція видобувної промисловості. У групі країн ЄС немає глибокої асиметрії структури зовнішньої торгівлі за галузевою ознакою, основу експорту складає готова продукція, тоді як є залежність від імпортової сировини. Подібну до Європейського Союзу імпорту політику серед інших країн Європи проводить Біло-

реть, котра максимально захищає національного виробника та внутрішній ринок. У структурі зовнішньої торгівлі послугами спостерігаються аналогічні асиметрії [4]. Наприклад, у країнах ЄС основу експорту послугами становлять інші комерційні послуги (63,8 %), транспортні послуги (21 %), туристичні послуги (15,1 %), а щодо імпорту, то розподіл такий - відповідно, 55,4 %; 23,2 %; 17,4 %. Для України основними в експорті послуг є транспортні (41,8 %), а в імпорті - інші комерційні послуги (55,4 %).

а) експорт товарів та послуг

б) імпорт товарів та послуг

Рис. 7. Динаміка частки Росії в експорті/імпорті товарів та послуг ЄС, %.

Примітка: розраховано авторами за даними UNCTAD [5].

Таблиця 1. - Галузева структура зовнішньої торгівлі країн Європи

	Експорт товарів			Імпорт товарів		
	Сільсько-господарська продукція, %	Паливо і продукція добувної промисловості, %	Промислові товари, %	Сільськогосподарська продукція, %	Паливо і продукція добувної промисловості, %	Промислові товари, %
Країни ЄС, у т. ч.:	7,6	9,2	76,7	8,0	33,8	55,5
Німеччина	6,8	5,9	85,2	9,9	19,2	69,1
Великобританія	6,3	14,9	62,8	11,0	17,3	68,0
Франція	14,2	6,5	76,7	10,3	18,7	70,5
Нідерланди	16,6	23,6	59,2	12,9	28,7	57,5
Італія	8,9	6,9	81,5	12,8	24,6	60,9
Країни ЄАВТ						
Ісландія	48,0	39,6	12,1	12,2	28,2	59,5
Норвегія	7,9	71,5	16,3	10,5	12,5	75,6
Швейцарія	4,2	4,5	87,8	6,8	10,9	84,1
Ліхтенштейн	-	-	-	-	-	-
Інші країни Європи						
Албанія	6,9	40,8	52,2	18,7	19,8	61,5
Білорусь	16,1	34,2	46,5	10,5	32,3	54,2
Боснія і Герцеговина	14,4	22,6	60,0	19,4	22,6	57,9
Чорногорія	21,6	59,9	17,5	26,1	17,3	56,6
Російська Федерація	5,7	71,3	19,3	13,0	3,0	75,3
Сербія	-	-	-	-	-	-
Молдова	41,8	4,1	54,0	15,2	14,5	61,4
Македонія	15,8	8,8	75,3	13,6	27,4	58,9
Україна	28,1	13,5	57,4	11,3	30,1	57,5
Туреччина	11,5	8,7	76,1	6,7	25,1	57,9

Примітка: складено авторами за даними World Trade Organization. Trade Profiles 2014 [4].

Глобалізація економічних процесів змінює зовнішньоторговельну політику країн, вона одночасно сприяє лібералізації відносин, розширює доступ країн до ринків, у той же час поглиблює вже існуючі асиметрії в позиціонуванні країн на світовому ринку, що позначаються на реалізації їхніх національних інтересів. Ключове значення міжнародної торгівлі для країни зумовлюється тим, що ефективна динамізація розвитку та модернізація економіки, структурна реформа та залучення масштабних іноземних інвестицій, новітніх технологій можливі лише за умови формування розвитку спеціалізованого в ній виробництва, органічного входження в систему глобального поділу праці.

З метою виявлення впливу зміни зовнішньоторговельних інтересів країн Європи (через зміну зовнішньоторговельних потоків) на економічне зростання, людський розвиток та залучення іноземних інвестицій висунемо гіпотезу про вплив зовнішньої торгівлі (обсяг

ги експорту та імпорту товарів та послуг) на вказані процеси через такі показники, як ВВП на одну особу, обсяг прямих іноземних інвестицій та індекс людського розвитку. Для дослідження було обрано всі країни Європи, за винятком Ліхтенштейну, для якого немає достатньої статистичної бази, проведено засобами програми Excel кореляційний аналіз та визначено щільність встановленого зв'язку за групами країн. Результати розрахунків наведені в табл. 2. Щодо оцінки впливу обсягів експорту-імпорту товарів та послуг на людський розвиток, то ступінь їх впливу різний у країнах Європи. Для всіх країн ЄС вплив виявився середнім, що пояснюється негативним типом зв'язку в окремих країнах (наприклад, Кіпр, Греція за експортом, Португалія за імпортом). Разом із тим, визначилися країни, для яких існує щільний зв'язок між зовнішньою торгівлею та людським розвитком (наприклад, Великобританія, Німеччина, Нідерланди та ін.).

Таблиця 2. - Характеристика зв'язків між обсягами експорту/імпорту товарів та послуг і людським розвитком у країнах ЄС

Країна	Коефіцієнт кореляції	Тип зв'язку	Країна	Коефіцієнт кореляції	Тип зв'язку
Експорт			Імпорт		
Кіпр	-0,9885	щільний негативний	Кіпр	-0,2178	слабкий негативний
Греція	-0,6383	середній негативний	Португалія	-0,0717	слабкий негативний
Ірландія	0,4751	середній	Хорватія	0,0151	дуже слабкий
Фінляндія	0,5076		Іспанія	0,2972	слабкий
Хорватія	0,5118		Угорщина	0,4636	середній
Австрія	0,6211		Італія	0,5547	середній
Латвія	0,6396		Данія	0,5841	середній
Угорщина	0,6445		Словенія	0,6292	середній
Люксембург	0,6594		Ірландія	0,6558	середній
Франція	0,7005		Франція	0,6967	середній
Данія	0,7108		Австрія	0,7241	середній
Португалія	0,7310		Греція	0,7313	середній
Словенія	0,7369		Латвія	0,7411	середній
Литва	0,7524	щільний	Фінляндія	0,7649	щільний
Італія	0,7642		Швеція	0,7895	
Великобританія	0,7660		Великобританія	0,7976	
Швеція	0,7700		Польща	0,7983	
Румунія	0,8346		Литва	0,8037	
Бельгія	0,8397		Бельгія	0,8092	
Словаччина	0,8615		Румунія	0,8146	
Німеччина	0,8744		Болгарія	0,8307	
Болгарія	0,8792		Німеччина	0,8800	
Нідерланди	0,8813		Словаччина	0,8854	
Іспанія	0,8828		Мальта	0,9037	
Польща	0,8904		Люксембург	0,9037	
Чехія	0,8963		Чехія	0,9070	
Естонія	0,9014		Естонія	0,9099	
Мальта	0,9116		Нідерланди	0,9225	
Для всіх країн ЄС					
2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Експорт					
0,5577	0,5517	0,5724	0,5799	0,5896	0,5922
Імпорт					
0,5434	0,5477	0,5619	0,5703	0,5836	0,5866

Примітка: розраховано авторами за даними UNCTAD [5].

Для країн ЄАВТ та інших країн Європи спостерігається аналогічна тенденція для всієї групи - для перших наявність середнього зв'язку як за імпортом, так і за експортом, а для інших країн - слабкий зв'язок, проте однаковою є тенденція посилення зв'язку в післякризовий період (табл. 3). Для всіх інших країн Європи, крім Албанії, існує значний вплив експорту товарів та послуг

на людський розвиток, аналогічна ситуація й за імпортом, за винятком Албанії, Сербії, Чорногорії, що підтверджує значення торгівлі в досліджуваних країнах у забезпеченні розвитку людини.

Аналогічні розрахунки було проведено щодо виявлення впливу зовнішньої торгівлі на інші обрані показники - іноземні інвестиції та ВВП на одну особу. Результ

Таблиця 3. - Характеристика зв'язків між обсягами експорту/імпорту товарів і послуг та людським розвитком у країнах ЄАВТ та інших країнах Європи

Країна	Коефіцієнт кореляції				
	Експорт		Імпорт		
Країни ЄАВТ					
Ісландія	0,9090		0,7901		
Норвегія	0,4627		0,7742		
Швейцарія	0,7934		0,7476		
Ліхтенштейн	0,0136		0,1854		
Для всіх країн ЄАВТ					
2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Експорт					
0,5595	0,0461	0,6462	0,5804	0,5935	0,5427
Імпорт					
0,4275	-0,0542	0,5858	0,4860	0,5081	0,4942
Інші країни Європи					
Країна	Коефіцієнт кореляції				
	Експорт		Імпорт		
Албанія	0,3710		-0,3339		
Білорусь	0,7733		0,8642		
Боснія і Герцеговина	0,8618		0,5410		
Чорногорія	0,8491		0,3302		
Російська Федерація	0,8602		0,8195		
Сербія	0,7824		0,3026		
Молдова	0,8022		0,8487		
Македонія	0,8353		0,7144		
Україна	0,9227		0,9100		
Туреччина	0,7969		0,9161		
Для всіх інших країн Європи					
2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Експорт					
0,3101	-0,0191	0,3641	0,3739	0,3879	0,3929
Імпорт					
0,2817	-0,0711	0,3457	0,3721	0,3964	0,3948

Примітка: розраховано авторами за даними UNCTAD [5].

тати кореляційного аналізу підтверджують, що за впливом зовнішньої торгівлі на залучення прямих іноземних інвестицій тільки "інші країни Європи" мали тісний зв'язок між показниками. Для країн Європейського Союзу торгівля не є визначальним фактором економічного зростання, про що свідчать результати кореляційного аналізу. Разом із тим, для країн ЄАВТ властивий негативний низький зв'язок, тоді як для "інших країн Європи" зовнішня торгівля має дуже великий вплив на економічне зростання (коефіцієнт кореляції за експортом коливається в межах 0,6366-0,8881 та за імпортом 0,6971-0,9047). Проведений розрахунок для вибірки країн Європи та для її груп указав на існування різного типу кореляційного зв'язку між ознаками, що підтверджує асиметрію між країнами при реалізації зовнішньоторговельних інтересів.

Тобто моніторинг зовнішньої торгівлі країн Європи довів диференціацію країн за рівнем участі в указаних процесах, відповідно, уже сформувалися країни-лідери та аутсайтери, незважаючи на задекларовані СОТ принципи справедливої торгівлі.

Висновки

Таким чином, проведений аналіз підтвердив існування значних просторово-часових асиметрій у розподілі країн Європи за експортно-імпортними потоками товарів та послуг, за їхньою галузевою структурою, за рівнем впливу на економічне зростання, на залучення інвестицій та людський розвиток, тобто лібералізація торгівлі не забезпечила рівних та належних умов економічного, інвестиційного та людського розвитку країн. Разом із тим, з-поміж країн виділяються за наближеними характеристиками країни Європейського

Союзу, котрі набули членства на перших етапах створення ЄС. Інші країни характеризуються нестабільною структурою й динамікою зовнішньої торгівлі, відповідно змінюється їхня участь у світовій торгівлі, вони найбільше відчувають наслідки глобалізації. Система інтересів та практика здійснення зовнішньоторговельної політики є суттєво відмінними серед країн Європи, тому на сучасному етапі розвитку світового господарства сформовані передумови для розробки нового інституційного базису регулювання міжнародної торгівлі з урахуванням національних інтересів країн та забезпечення справедливого позиціонування країн на ринках, перегляду умов доступу до ринків країн із різним рівнем економічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахович І. М. Сутність асиметрії регіонального розвитку / І. М. Вахович, І. М. Лакатос // Економічні науки. Зб. наук. праць Луцького державного технічного університету. - 2008. - Вип. 5 (18). - Ч. 1. - 376 с. - (Серія "Економіка та менеджмент").
2. Сторонянська І. З. Оцінка асиметрії соціально-економічного розвитку регіонів України та обґрунтування пріоритетів державної регіональної політики / І. З. Сторонянська // Регіональна економіка. - 2006. - № 4. - С. 101-110.
3. Цанько Я. О. Основна мета та завдання створення СОТ та її роль у міжнародній торговельній системі / Я. О. Цанько, Ю. С. Козинець // Митна справа. - 2015. - № 2.- С. 10-14.
4. World Trade Organization. Trade Profiles 2014 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles14_e.pdf.
5. UnctadSTAT [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=24397>.

Ивашук Ирина,

доктор экономических наук, профессор

кафедры международных финансов и глобальной экономики им. С. И. Юрия

Тернопольского национального экономического университета

Вирковская Анастасия,

аспирантка кафедры международных финансов и глобальной экономики им. С. И. Юрия

Тернопольского национального экономического университета

ИДЕНТИФИКАЦИЯ АСИММЕТРИЙ ВНЕШНЕТОРГОВЫХ ИНТЕРЕСОВ СТРАН ЕВРОПЫ

В статье определены основные асимметрии внешнеторговых интересов стран Европы. Предложен алгоритм формирования и оценки внешнеторговых интересов страны. Осуществлена оценка асимметрий внешнеторговых интересов стран Европы. Проведен анализ влияния внешней торговли на экономический рост, привлечение иностранных инвестиций и человеческое развитие стран Европы.

Ключевые слова: асимметрии; глобализация; экономический рост; иностранные инвестиции; человеческое развитие; внешняя торговля; внешнеторговые интересы; мировая экономика.

Ivashchuk Iryna,

Doctor of Economics, Professor of the International Finance and

Global Economics Department of S.I. Yurii National Economic University of Ternopil

Virkovska Anastasiia,

Post-graduate of the International Finance and Global Economics Department of S.I. Yurii

National Economic University of Ternopil

IDENTIFICATION OF ASYMMETRIES OF FOREIGN TRADING INTERESTS OF EUROPEAN COUNTRIES

The paper defines the main asymmetries of foreign trading interests of European countries, which have objectively deepened in response to globalization processes. The lack of common technique for determination of interests, including those in the field of foreign trade, makes their evaluation and identification of asymmetries topical.

An algorithm for formation and evaluation of foreign trading interests of the country is proposed, which includes both objective national needs in foreign trade, taking into account the foreign trade potential and institutional support, and an analysis of risk factors associated with impacts of the internal and external environments.

The authors evaluated asymmetries of foreign trading interests of European countries in quantitative terms (an analysis of foreign trade flows of goods and services for export and import) and qualitative terms (the sectoral and geographic structures of foreign trade in goods and services; an impact of foreign trade on economic growth, investment activity and human development).

Key words: asymmetries; globalization; economic growth; foreign investment; human development; foreign trade; foreign trading interests; global economics.

REFERENCES

1. Vakhovych I. M., Lakatosh I. M. (2008), The essence of asymmetry Regional Development, *Economics. The series "Economics and Management". Collected Works, Lutsk State Technical University*, Issue 5 (18), Part 1, 376 p. (ukr).
2. Storonianska I. Z. (2006), *Rehionalna ekonomika*, № 4, pp. 101-110 (ukr).
3. Tsanko Ya. O., Kozynets Yu. S. (2015), The main purpose and objectives of the WTO and its role in the international trading system, *Mytna sprava*, № 2, pp. 10-14 (ukr).
4. World Trade Organization. Trade Profiles 2014, available at: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles14_e.pdf (engl).
5. UnctadSTAT, available at: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=24397> (engl).

© *Ивашук Ирина, Вирковська Анастасія*

Надійшла до редакції 12.06.2015